

Nowakowska, Wacława / Kurpiewski, Tadeusz

20-lecie działalności powojennej Związku Nauczycielstwa Polskiego w Płocku

---

Notatki Płockie 11/3-37, 23-28

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

20-LECIE DZIAŁALNOŚCI POWOJENNEJ ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO W PŁOCKU

Związek Nauczycielstwa Polskiego w czasie okupacji hitlerowskiej nie przerywał swej pracy. Polegała ona na organizowaniu tajnej oświaty.

Na terenie plockim już w listopadzie 1939 r. došlo do nawiązania kontaktów plockich związkowców z Warszawą¹⁾. Po utworzeniu Generalnej Guberni warunki pracy w plockim były bardzo ciężkie. Ale właśnie dzięki tajnemu nauczaniu miasto nasze po wyzwoleniu od razu uruchomiło szkoły podstawowe i zorganizowało szkolnictwo średnie.

Ogromne były straty, jakie poniósł nasz teren w okresie okupacji. Według danych z 1945 r. w obozach zginęło 48 nauczycieli członków ZNP i 5 nauczycieli niezwiązkowców.

Związek Nauczycielstwa Polskiego w Płocku przystępuje do pracy już w pierwszych dniach lutego 1945 r., organizując Ognisko Plockie, które pracuje wspólnie z Oddziałem Powiatowym do września tegoż roku. Ogólna liczba nauczycieli w lipcu 1945 r. wynosiła w powiecie plockim 350 osób. Z tej liczby 260 nauczycieli zgłosiło się do ZNP, z czego na powiat przypada 124 osoby, a na miasto Płock, a więc Ognisko Plockie — 136 osób.

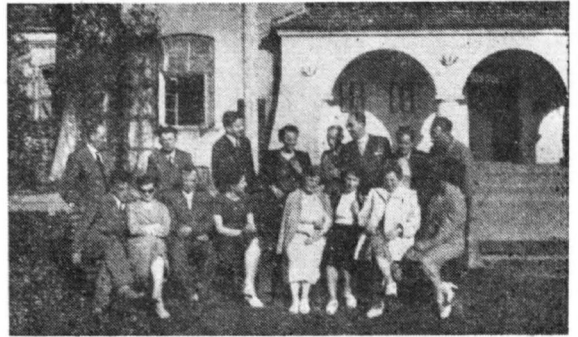
124 nauczycieli powiatu pracowało w 10 ogniskach. Skład osobowy Zarządu Powiatowego ZNP przedstawiał się w 1945 r następująco:

Prezes — Stefan Pernej

Wydział organizacyjny — przewodniczący Jan Łebkowski, zastępca — Józef Osiecki.

Wydział pedagogiczny — przewodniczący Jan Gondzik, zastępca — Kazimiera Skiermańska.

Wydział finansowy — przewodniczący Bolesław Brukman, zastępca Franciszek Dzierżanowski.

*Nauczycielka konferencja rejonowa ogniska
Nr 2 w Płocku w maju 1960 r.*

Wydział Pracy Społecznej — przewodniczący Stanisław Zawalski, zastępca Jodwiga Grzegorzewska.

Komisja Rewizyjna — członkowie: Stefan Switalski, Karolina Miałkiewicz, Janina Dobiszewska, zastępcy: Andrzej Zmysłowski, Maria Górecka.

Sąd Organizacyjny — przewodniczący Tadeusz Synoradzki, zastępca Stefania Twerianowicz.

W skład Zarządu Ogniska ZNP w Płocku wchodziłi:

Prezes — Józef Swiecik.

Wydział organizacyjny — przewodniczący Władysław Gawiński, zastępca Aleksander Staniszewski.

Wydział pedagogiczny — przewodniczący Piotr Jawtuchowicz, zastępca Irena Grzegorzewska.

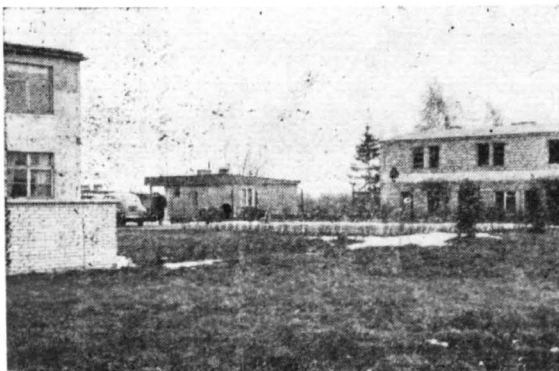
Wydział Pracy Społecznej — przewodniczący Piotr Parol, zastępca Władysław Adamski.

Wydział Finansowy — przewodniczący Józef Karasiewicz, zastępca Felicja Borkowska.

Komisja Rewizyjna — członkowie: Józef Dobaczewski, Paweł Listek, Czesława Zybort, zastępcy Zygmunt Krzywiński, Zofia Fabiszewska.

A oto nazwiska prezesów ZNP w powiecie plockim:

Ognisko Ośnica — Roman Ziemiak, *Staro-
żreby* — Stanisław Gołębiowski, *Miszewo Muro-
wane* — Stanisław Nawrocki, *Brwiłno* — Kazi-
mierz Jakubowski, *Bodzanów* — Władysław
Buczyński, *Wyszogród* — Józef Cichocki, *Stu-
pia* — Wincenty Burasiński, *Święcice* — Jad-
wiga Koperska, *Rogozino* — Antoni Mirecki.

*Nowe domy nauczycielskie zbudowane we wsi
Góra, pow. plocki*

Ognisko Brudzeń — brak sprawozdania.

Praca w tym okresie była prowadzona w bardzo trudnych warunkach. Jednym z ujemnych zjawisk ówczesnej rzeczywistości szkolnej była niewystarczająca ilość nauczycieli: w 1945/46 r. brakowało w Płocku i powiecie 150, w 1946/47 — 108, a w 1947/48 — 60 nauczycieli.

Przyczyną tego zjawiska, obok ogromnych strat poniesionych przez nauczycielstwo w okresie okupacji, był także odpływ pedagogów do innych zawodów spowodowany szukaniem lepszych warunków materialnych. Skutkiem tego wzrosła liczba nauczycieli bez kwalifikacji. Toteż coraz częściej dają się słyszeć głosy, że trzeba podnieść atrakcyjność zawodu nauczycielskiego, nie można przeciążać pedagogów pracą społeczną, bo to wpływa na obniżenie ich pracy zawodowej⁹⁾.

W pierwszych latach działalność ZNP była dość wielostronna. Związek organizował i kierował pracą społeczną nauczycieli, zajmował się sprawami socjalno-bytowymi, podnosił i organizował kształcenie zawodowe i ideologiczne, włączył się czynnie do walki z analfabetyzmem.

Zarząd Główny ZNP rozpoczął swoją powojenną działalność od wydania odezwy, wzywającej ogół nauczycieli do ścisłego współdziałania z władzami Polski Ludowej. Trzeba było naświetlić kierunki przemian, jakie dokonywały się w naszej powojennej rzeczywistości. Organizacja nauczycielska miała na tym odcinku ogromne pole do działania, gdyż nie wszyscy nauczyciele włączyli się w nurt zachodzących przemian. Część nauczycieli aktywnie włączyła się do budowy zrębów Polski Ludowej, część zajęła postawę wyczekującą. Byli i tacy, którzy do naszej rzeczywistości odnosili się nieufnie a nawet wrogo.

Dyskusje nad tymi zagadnieniami wyróżniają się polemiczną ostrością i stwierdzeniem, że nauczycielstwo cechuje do pewnego stopnia mała aktywność społeczna, słaba orientacja we współczesnej rzeczywistości, a nawet w niektórych wypadkach lekceważenie obecnej sytuacji³⁾.

Taka sytuacja wśród nauczycieli utrudniała właściwe wychowanie młodzieży, ulegającej wpływom ośrodków i propagandzie sił wrogich państwu ludowemu. Objawem wrogich wpływów na młodzież jest np. przynależność części młodzieży Liceum im. Małachowskiego do organizacji podziemnej i aresztowanie grupy uczniów w 1946 r.

Prezydium Oddziału Powiatowego ZNP, omawiając te sprawy, postanowiło zalecić nauczycielom, aby więcej czasu poświęcali wychowaniu młodzieży starszej, organizowali odpowiednie wykłady, wyjaśniali kwestie polityczno-społeczne obecnej doby, obserwowali swych uczniów i zapobiegali niewłaściwym ich poczynaniom.

Przeoranie psychiki nauczyciela, przygotowanie go do trudnych zadań wychowania mło-

dzieży w oparciu o nową rzeczywistość — staje się jednym z naczelných zadań ZNP w okresie powojennym.

Jedną z pierwszych uchwał świadczących o postępowym stanowisku ZP ZNP dotyczy zagwarantowania nauczycielom niedzieli i świąt jako dni wolnych od zajęć szkolnych⁴⁾.

Mimo, że Zarząd Powiatowy ZNP zdawał sobie sprawę ze słabej orientacji nauczycieli we współczesnej rzeczywistości i słabego jeszcze udziału nauczycielstwa w życiu politycznym, to jednak zalecał nauczycielom poświęcać więcej czasu w pracy z młodzieżą na zagadnienia doby współczesnej, prostowanie mylnych poglądów uczniów.

Związek Nauczycielstwa Polskiego pomaga nauczycielom w kształtowaniu nowego światopoglądu poprzez referaty wygłaszane na konferencjach i zjazdach, za pośrednictwem zorganizowanej w Zarządzie Powiatowym ZNP biblioteki marksistowskiej, a przede wszystkim — w latach późniejszych — poprzez nadanie kierunku szkolenia ideologicznego w Zakładowych Organizacjach Związkowych (ZOZ) i Międzyzakładowych Organizacjach Związkowych (MOZ).

W ZOZ i MOZ objęto szkoleniem ideologicznym niemal wszystkich nauczycieli, przerabiając między innymi następujące zagadnienia:

1. Materializm dialektyczny i historyczny.
2. Materializm dialektyczny, a ideologia współczesna.
3. Patriotyzm i internacjonalizm w wychowaniu.
4. Wychowanie polityczne.
5. Rola kolektywu w wychowaniu.
6. Humanizm socjalistyczny w wychowaniu itp.

W zakresie szkolenia ideologicznego wiele pracowali i wyróżniali się członkowie ZNP: przede wszystkim Ludwik Ciesielski a potem Stanisław Zawalski, Stefan Pernej, Julian Kordułasiński, Władysław Kowalska, Kazimierz Jakubowski, Jadwiga Gościńska, Augustyna Grabecka, Władysław Buczyński, Czesław Zieliński i wielu innych.

Przebudowa światopoglądu nauczyciela nie była łatwą rzeczą. Na ogół jednak szkolenie ideologiczne pomogło w kształtowaniu naukowego poglądu na świat, lecz nie wszyscy umieli go wprowadzać w konkretnej działalności dydaktyczno-wychowawczej w szkole. Bywały wypadki, że nawet ci, co zdali egzamin państwowy na „bardzo dobry” nie zawsze umieli zastosować teorię w codziennej pracy lekcyjnej.

Zarząd Powiatowy ZNP nadając kierunek pracy nauczycielskiej, zalecał omawianie na zebraniach ZOZ i MOZ takich aktualnych tematów, jak naświetlanie reform gospodarczych, gospodarki planowej, problemu Rad Narodowych, partii politycznych i ich roli, stosunku do ZSRR, Ziem Zachodnich — przenosząc w

szeregi nauczycielskie niemal wszystkie zagadnienia stawiane przez PZPR. W wyniku — w nauczycielstwie dokonuje się przemiana ideowa. Olszymia większość nauczycieli coraz czynniej włącza się w budownictwo Polski Ludowej. Partia docenia znaczenie pracy nauczyciela i uważa go za jeden z czynników postępu socjalistycznego, zwłaszcza na wsi.

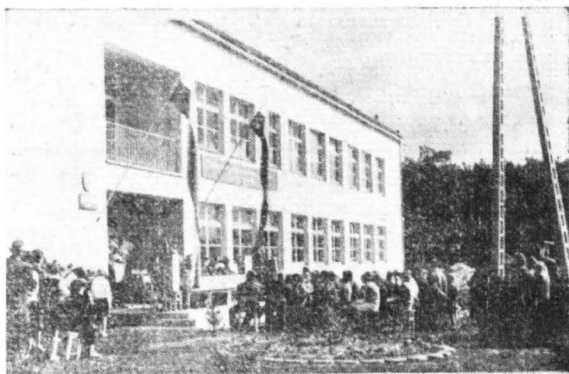
ZNP omawia statut Towarzystwa Szkół Świeckich. W podjętej na ten temat uchwale czytamy, że Zarząd Powiatowy ZNP stoi na stanowisku wychowania młodzieży w ideologii marksistowskiej i będzie popierał czynnie TSS tam wszędzie, gdzie zaistnieją warunki sprzyjające zorganizowaniu kół.

Problemowi laicyzacji szkół i trudności z tym związanych poświęcono kilka zebrań związkowych. Podkreśla się przede wszystkim szkodliwość dwutorowości w wychowaniu w obecnej szkole: kształcenie materialistycznego światopoglądu na lekcjach i nauka religii w szkole.

Związek Nauczycielstwa Polskiego w pracy z nauczycielstwem w 1962 r. poświęca wiele uwagi laicyzacji i problemom kształcenia moralności socjalistycznej, poświęcając m. in. tym problemom swoje plenum (30.I.1962 r.). Na terenie powiatu i miasta z inicjatywy ZNP odbyło się szereg zebrań, na których przedyskutowano zagadnienia świeckości szkoły, problemy wychowania ideowego młodzieży itp.

W latach ostatnich, kontynuując szkolenie nauczycieli, ZNP poddał pod dyskusję takie problemy jak osobowość nauczyciela, osobowość ucznia, związek oświaty z ekonomiką, postawa moralna współczesnego człowieka, ideologia i wychowanie.

Tak w rajogólniejszych zarysach przedstawia się praca Zarządu Oddziału Powiatowego

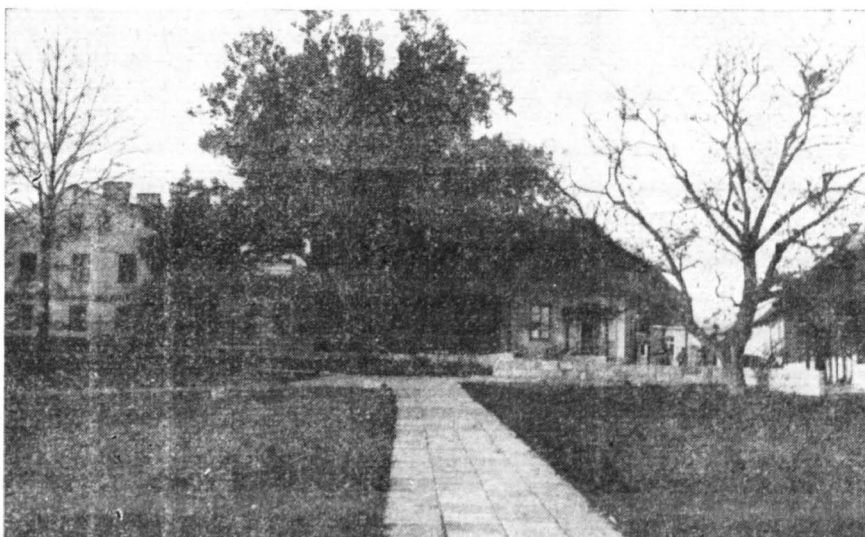

Otwarcie szkoły w Liszynie

ZNP na odcinku kształcenia ideologicznego nauczycieli. Dzięki pomocy Związku dokonały się w świadomości nauczycielstwa dość duże przemiany, którym towarzyszyły pogłębienie wiedzy ogólnej i zmiana poglądu na świat.

Tak więc — kiedy w pierwszych latach po II wojnie światowej w dyskusjach nauczycielskich można się było spotkać z wypowiedziami świadczącymi o nieufnym ustosunkowaniu się do nowej rzeczywistości — to po latach usilnej pracy ZNP wychował nowego nauczyciela, pracującego w nowej szkole.

Odbiciem tego faktu jest między innymi duży napływ nauczycieli do partii, duże zaangażowanie społeczne nauczycieli, zwłaszcza na wsi, we wszystkich dziedzinach życia. Praca nauczyciela znajduje coraz wyższe uznanie władz. M. in. na rozszerzonym plenum Zarządu Oddziału ZNP tow. Konstanty Krawczyk — sekretarz KM PZPR stwierdził m. in., że nauczycielstwo płockie dało duży wkład pracy w laicyzacji szkoły i środowiska⁵⁾.

Nowa siedziba ZNP w Płocku przy ulicy Kościuszkowej. Widok od strony ogrodu — na pierwszym planie dąb Brznieńskiego, w głębi dom, w którym W. Broniewski się urodził

Wyrazem zmian zachodzących w świadomości nauczycieli pod wpływem szkolenia ideologicznego było coraz większe angażowanie się do spraw społecznych miasta i powiatu.

Duży był wkład nauczycieli na takich odcinkach życia politycznego jak referendum, wybory do Sejmu oraz Rad Narodowych. Już w 1945 r. pracują w Radach Narodowych nauczyciele: Roman Ziemiak (Ośnica), Stanisław Gołębiowski (Staroźreby), Jerzy Beździek (Brwilno), Władysław Buczyński (Bodzanów), Józef Cichoński i Janina Szymczewska (Wyszogród), Paweł Rogulski (Rogozino).

Przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej jest Stefan Pernej, członkami MRN — Stanisława Churska i Józef Swiecik. W Prezydium Powiatowej Rady Narodowej pracuje Stanisław Zawalski.

Z biegiem lat wzrasta aktywność nauczycieli w radach, o ile w 1945 r. mamy radnych nauczycieli kilkunastu, to w 1965 r. jest ich 74. Należeli do nich, lub należą: Władysław Kowalska, Zdzisław Gołębiowski, Julian Kordulasiński, Tadeusz Kołodziejak, Maria Zawadzka, Karolina Miąskiewiczowa, Władysław Buczyński, Jan Przyszlak.

Związek i jego członkowie biorą czynny udział w zbieraniu podpisów pod Apelem Sztokholmskim i Apelem Światowej Rady Pokoju w Wiedniu. Płocka organizacja ZNP aktywnie popiera zbiórki na fundusz budowy „Pomnika Bractwa Broni i Przyjaźni Polsko-Radzieckiej w Płocku”. Nauczyciele zabierają publicznie głos na temat agresji amerykańskiej w Korei.

W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych szereg nauczycieli pracuje aktywnie na niwie oświatowej. Między innymi wielu nauczycieli płockich jest wykładawcami, seminarzystami i lektorami szkolenia partyjnego (167 osób) wielu pracuje aktywnie w TWP, TSS, SAIW.

Przez wiele lat pełni funkcje prezesa płockiego oddziału TWP — nauczyciel Roman Ziemiak a następnie Tadeusz Kurpiewski.

ZNP włączał się do akcji o charakterze gospodarczym. Zarząd Powiatowy wzywa członków aby uświadamiali starsze społeczeństwo i młodzież o szkodach jakie wyrządzają krajowi spekulanci gospodarczy.

Nauczyciele biorą czynny udział w akcji skupu zboża, w pracy nad organizowaniem spółdzielczości produkcyjnej. Płoccy nauczyciele biorą udział w krajowej naradzie działaczy dążących do przebudowy wsi. Należą do nich m.in. Kornelia Slimkowa i Zygmunt Papieżyński. ZNP zwraca się do wszystkich członków z apelem, aby pracowali na odcinku łączności miasta ze wsią, w kółkach rolniczych.

Szczególne role przypada nauczycielom w pracy oświatowo-kulturalnej. Już w 1945 r. nauczycielstwo płockie włączało się do organizowania kursów Oświaty Dorosłych (Ośnica,

Liśzyno, Przedbórz, Staroźreby, Góra, Miszewo Murowane i inne).

W lutym 1946 r. została otwarta „Wystawa Śląska”, zorganizowana staraniem młodzieży Liceum Handlowego przy wybitnej pomocy nauczycieli.

Biorąc pod uwagę fakt, że praca świetlicowa na wsi w okresie powojennym prawie w ogóle nie istnieje, instruktor szkolenia ideowego — Ludwik Ciesielski proponuje, aby część nauczycieli wiejskich zobowiązać do działalności na tym odcinku. Dobrze zorganizowana świetlica mogłaby przełamać nieufność wsi do działalności młodzieżowych organizacji⁶⁾.

Dużo pracy włożyli członkowie ZNP w tworzenie zespołów artystycznych. Do wyróżniających się pedagogów działaczy KO należą: Zbigniew Dłużniewski (Góra), Zofia Rogulska (Radzanowo), Leonard Wiśniewski (Biała), Leonardia Górnicka (Święcieniec), Maria Jastrzębska (Brudzeń), Tadeusz Ozimek (Chylin), Jan Ostrowski (Kanigowo), Mirosława Stafirska i Bonifacy Wawrzyńczak (Biała), Stanisław Molinowski (Łęg). Wymienieni są twórcami zespołów artystycznych, teatralnych, tanecznych, chóralnych.

W Płocku złotymi zgłoskami w zakresie pracy kulturalnej zapisali się Jan Górzynski i Wacław Milke, twórcy i organizatorzy zespołów artystycznych, biorących udział w wielu imprezach w Polsce i za granicą.

ZNP analizuje pracę organizacji młodzieżowych, stwierdzając, że nie jest ona jeszcze zadowalająca. Często brak np. w różnych miejscowościach kół ZMW. ZNP ocenia pozytywnie pracę ZHP, w których aktywnie pracuje nauczycielstwo. W zakresie pracy z młodzieżą pozaszkolną wyróżnili się m.in. nauczyciele: Zofia Rogulska (Radzanowo), Stefan Mielczarek (Ciółkowo), Drzewiecki (Wykowo). W celu przyjęcia nauczycielom z pomocą na tym odcinku ZNP organizuje kursy wakacyjne dla działaczy kulturalno-oświatowych.

W ocenie pracy nauczycieli za lata 1963 — 1965 spotykamy następujące dane dotyczące pracy społecznej nauczycieli:

74 nauczycieli — to radni GRN, PRN i MRN, 147 pracuje w charakterze opiekunów drużyn ZHP, 30 w kołach ZMW, 21 w ZMS. 30 współpracuje ze Strażą Pożarną, ponad 30 jest aktywnymi lektorami i prelegentami TWP, TSS, SAIW. Przeciętnie co drugi nauczyciel pracuje w charakterze opiekuna nad organizacją młodzieżową w szkole, a co trzeci należy do partii. Jak widać, nauczyciele są pracownikami najbardziej zaangażowanymi społecznie, ale i najbardziej obciążonymi pracą pozaszkolną.

Zarząd Powiatowy zajmował się organizowaniem wycieczek krajoznawczych dla nauczycieli, spotkań z literatami, (Jerzy Putrament, Mieczysław Jastrun, Seweryn Pollak). Pod kierunkiem kol. Marii Zawadzkiej w ciągu kilku lat działa klub nauczycielski (wieczory artystyczne, chór, nauka pieśni masowych, papieroplastyka). ZNP wzywa swych członków do u-

działu w pracy bibliotek publicznych, w „Dniach Oświaty Książki i Prasy”. Na apel ZP ZNP powstają w 1949 r. koła nauczycielskie Odbudowy Warszawy.

Związek docenia rolę Komitetów Opiekuńczych szkół, wyrazem czego jest projekt kol. Władysław Kowalskiej, aby na rozszerzonym plenium ZP ZNP zaprosić dobrze pracujące Komitety Opiekuńcze plockich szkół jak Zakłady Mięsne, Zakłady Młynarskie, Plocką Stocznnię Rzeczną, MPRB, Zakłady Chemiczne.

Wielką rolę przywiązuje ZNP do spraw pomocy nauczycielowi w pracy zawodowej, zwłaszcza tym, którzy rozpoczynają działalność na niwie pedagogicznej. Stąd nieustanna troska ZNP o dokształcanie nauczycieli, czym zajmuje się Wydział Pedagogiczny poprzez rejonowe konferencje pedagogiczne, kursy dla nauczycieli kwalifikowanych, środowiskowe kursy dla nauczycieli wiejskich, oraz za pośrednictwem odczytów TWP.

ZNP pomaga nauczycielom studiującym znacznie poprzez organizowanie punktów konsultacyjnych, opracowanie zestawów bibliograficznych, a także pomaga w uzyskiwaniu zniżek godzin i odciążanie od prac społecznych. Należy dodać, że w roku 1965/66 na 1074 nauczycieli miasta i powiatu — 173 zdobywa dodatkową kwalifikację, 98 uczęszcza na WUML bądź ukończyło go.

Wielką rolę w nauczaniu fizyki i chemii odgrywa pracownia założona i prowadzona przez długoletniego działacza związkowego — kol. Piotra Jawtuchowicza, który ogromne zasługi położył na tym odcinku.

Od roku 1960 wraz z dynamicznym rozwojem Plocka ZNP podejmuje problem dostosowania profilu oświaty do zmieniających się potrzeb.

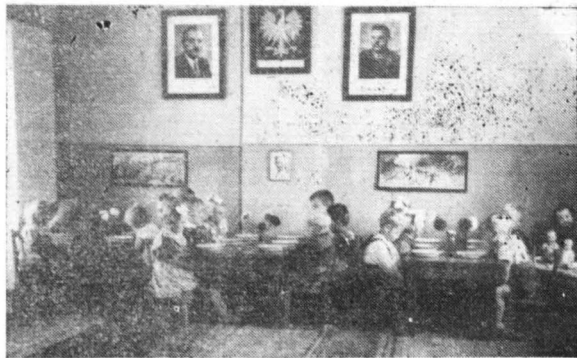
W 1961/62 roku ZNP pomaga Uniwersytetowi Warszawskiemu w zbieraniu materiału do opracowania problemu „Społeczna Funkcja Szkoły”.

Związek apeluje do nauczycieli, aby włączyli się aktywnie do obchodów Tysiąclecia, poprzez podejmowanie czynów społecznych w środowisku, zachęca nauczycieli do współpracy z naukowcami zbierającymi materiały do monografii pow. plockiego.

Z inicjatywy ZP ZNP dr. Włodzimierz Szafrański, członek Komisji Archeologicznej Komitetu Przygotowania Obchodów 1000-lecia, wygłasza na konferencji nauczycielskiej referat „Plock — najstarsza stolica Polski”.

Wiele uwagi poświęcił ZNP sprawom socjalno-bytowym nauczycieli. Nauczyciele plocki w okresie okupacji znaleźli się w bardzo trudnych warunkach. Wielu zostało wywiezionych do obozów, ci którzy uniknęli aresztowania, zostali pozbawieni pracy we własnym zawodzie. Bardzo wyczerpująca była praca w konspiracyjnym nauczaniu.

Zarząd Powiatowy ZNP w Plocku, bezpośrednio po opuszczeniu miasta przez okupanta, zajął się sprawami bytowymi swych członków.

Przedszkole publiczne w Wyszogrodzisz

Temu zagadnieniu ZNP będzie zawsze poświęcało wiele uwagi. W pierwszym okresie powojennym Związek wziął w swe ręce sprawę rozdziału artykułów przypadających nauczycielom z tytułu kartek lub przydziałów specjalnych. ZNP starał się o węgiel dla nauczycieli po zniesionej cenie. Związek otoczył opieką rodziny nauczycieli, którzy zginęli w obozach hitlerowskich.

Oddział plocki ZNP wiele starań poświęca również sprawom bytowym nauczycieli wiejskich, czego wyrazem m.in. jest powołanie do działalności Sekcji Pomocy Koleżeńkiej i określenie jej roli i zakresu działania. Na zebraniach związkowych często poruszano sprawy polepszenia warunków bytowych nauczycieli, a m.in. zwiększenia płac.

Do najpilniejszych zadań w ostatnich latach należy pomoc związkowcom-emerytom, pobierającym renty z t.zw. starego portfela, oraz opieka nad dziećmi nauczycielskimi studiującymi na wyższych uczelniach, m.in. w postaci zapewnienia im miejsca w bursach akademickich.

Z troski o sprawy bytowe nauczycieli zrodziła się myśl założenia Kasy Zapomogowo-Pożyczkowej przy ZP ZNP. Projekt ten rzuciła kol. Anna Jawtuchowiczowa, nauczycielka Technikum Gastronomicznego (1945). Propozycja spotkała się z uznaniem i poparciem. Do kasy zapisały się 73 osoby. 3 września 1949 r. Kasa została zarejestrowana. W skład pierwszego zarządu Kasy weszli: kol. Jawtuchowiczowa — jako przewodnicząca, kol. Józef Dobaczewski — sekretarz, kol. Stanisław Koziński — skarbnik.

Obecnie do Kasy należy 1099 nauczycieli z miasta i powiatu plockiego. Do 30 września 1965 r. wkłady członkowskie wynosiły 888154 złote, a obroty ogółem za okres 16 lat — 3 440 446 zł. W 1965 r. pożyczki otrzymało 392 nauczycieli na ogólną sumę 1 076 940 zł. Kasa przychodzi z pomocą nauczycielom, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej (śmierć w rodzinie, choroby, poważniejsze wydatki na leczenie itp.). W okresie ubiegłych lat wiele czasu poświęciły pracy w Kasie następujące osoby: Anna Jawtuchowicz, Czesława Zybort

Amelia Jędrzejewska, Filomena Danielewska, Bolesław Brukman i Stanisław Kosiński.

Akcję pomocy finansowej prowadzi również Zarząd Powiatowy ZNP, udzielając pożyczek zwrotnych i zapomóg z funduszy przyznanych im przez Zarząd Wojew. Związku. W ciągu ostatnich trzech lat zapomóg stałych udzielono 7 osobom na ogólną sumę 28 200 zł, zapomóg doraźnych 161 osobom — na sumę 78 000 zł.

Sprawy mieszkaniowe nauczycieli są przedmiotem szczególnej troski ZNP. Związek broni nauczycieli przed dokwaterowaniem, motywując to szczególnymi warunkami pracy pedagogicznej (przygotowanie się do lekcji, poprawa zeszytów, intensywne czytelnictwo). ZNP zabiera niejednokrotnie głos w sprawie mieszkań nauczycieli, omawia te problemy z władzami miejskimi oraz PPRN, przedstawiając jeszcze trudności pedagogów na tym odcinku „mieszkania” w kancelarii szkolnej, na strychu, w internatach itp.).

Cdbiciem troski ZP ZNP o te sprawy jest posiedzenie Prezydium Zarządu z 5.IX.1950 r. Obecni na nim przedstawiciele KM PZPR, MK FJN i PMRN wysłuchali sprawozdania Zarządu na temat sytuacji mieszkaniowej nauczycieli. Stwierdzono, że władze miejskie ułatwiają zawsze sprawy mieszkań po linii interesu w nauczycieli⁸⁾.

Ze sprawozdania ZP ZNP wynika, że w okresie 1962/1965 r. Wydział Spraw Lokalowych przydzielił w mieście 36 mieszkań, co jest przysługową „kroplą w morzu” w porównaniu z istniejącymi potrzebami. W dalszym ciągu ponad 30 rodzin nauczycielskich ma trudne warunki mieszkaniowe. Podnoszono sprawy budowy mieszkań przy nowopowstających szkołach, problem Nauczycielskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Stwierdzono, że sprawy mieszkań dla nauczycieli winny być jednym z najważniejszych tematów dla pracy Zarządu Powiatowego ZNP. Na jedno z nich zostali zaproszeni radni MRN (5.XI.1963 r.). Z-ca przewodniczącego Prez MRN ob. Jakub Chojnacki, przewodniczący Miejskiej Komisji Mieszkaniowej ob. Mordzelewski oraz Inspektor Szkolny ob. Stanisław Bojanowski. Poruszano m.in. sprawę braku mieszkań dla nauczycieli i jako skutek — zajmowanie przez nich pomieszczeń w internatach i salach szkolnych.

ZNP zajmuje się również sytuacją mieszkaniową nauczycieli na wsi. W myśl obowiązujących przepisów nauczycielowi pracującemu na wsi przysługuje bezpłatne mieszkanie. Przepis ten nie zawsze jest stosowany, najczęściej z braku wolnych mieszkań, a rodziny nauczycielskie mieszkają wspólnie z rolnikami „w warunkach urągających higienie oraz w izbach ogromnie zagęszczonych” (ze sprawozdania ZP ZNP, 1965 r.). Prezydium PRN uwzględniając

postulaty ZNP podjęło inicjatywę budowy domków jednorodzinnych dla nauczycieli. W 1965 roku było w budowie 15 takich domków, w roku 1966 ma być ich wybudowanych 60, a do końca 1969 r. — 170.

Budowa domków jednorodzinnych w powiecie plockim rozwiązuje generalnie trudny problem mieszkaniowy i może służyć przykładem innym powiatom. Do innych rozwiązań tego problemu należy budowa mieszkań dla nauczycieli przy nowych szkołach np. w Ciachcinie, Kobylnikach, Rogotworsku, w Zagotach.

W ciągu całego okresu działalności powojennej ZNP wiele uwagi poświęca czasom leczniczym i wypoczynkowym zarówno nauczycieli jak i ich dzieci⁹⁾. W okresie 1962—1965 r. z czasów sanatoryjnych skorzystało 59 osób, z czasów leczniczych — 87, wypoczynkowych — 193. Związek podjął usilne starania o zwiększenie ilości miejsc w sanatoriach i na czasach leczniczych dla członków naszego Oddziału. Problemem zasadniczym jest sprawa czasów rodzinnych i kolonii letnich dla dzieci członków ZNP. W ciągu 1962—1965 r. z czasów rodzinnych skorzystało 27 rodzin, a więc przeciętnie 9 rodzin nauczycielskich rocznie (na 1582 członków ZNP). Starania o zwiększenie ilości miejsc pozostają bez rezultatu. Jeszcze gorzej przedstawia się sprawa kolonii dla dzieci. Jedynie w 1965 r. z funduszy przydzielonych przez Zarząd Okręgu zostały zorganizowane kolonie dla 50 dzieci nauczycieli z Płocka i powiatu (zapotrzebowanie było na miejsca dla 280 kandydatów) Mimo istniejących trudności, akcja czasów letnich w okresie minionego 20-lecia jest olbrzymim krokiem naprzód w porównaniu z okresem międzywojennym.

Jak z powyższego wynika, Związek Nauczycielstwa Polskiego w Płocku włączył się w nurt problemów, które stawały przed nauczycielem i szkołą w okresie minionego 20-lecia. Kierował ich pracą Zarząd Powiatowy ZNP. Praca ta w nowych warunkach lokalowych — po oddaniu i adaptacji Domu Broniewskiego dla Zarządu Powiatowego ZNP — jako Domu Nauczyciela, przyczyni się do rozwoju plockiej organizacji ZNP na wszystkich odcinkach jej działalności.

PRZYPISY

- 1) Protokół Nr 2 z zebrania ZNP z 15 lipca 1945 r.
- 2) Protokół Zjazdu Powiatowego ZNP, 21.IX.1947 r.
- 3) Protokół z posiedzenia ZP ZNP, 26.I.1947 r.
- 4) Protokół z posiedzenia ZP ZNP z 15.VII.1945 r.
- 5) Protokół z rozszerzonego plenum ZO ZNP 27.I.1964 r.
- 6) Protokół ZP ZNP z dnia 4.II.1953 r.
- 8) Protokół z zebrania Prez. Zarz. ZNP, 5.IX.1959 r.
- 9) Sprawozdanie ZP ZNP z 1965 r.